

През първата половина на 2024 г. в Националната система за ранно предупреждение е постъпила информация за 7 нови психоактивни вещества, установени за първи път на територията на България. 5 от тях са от групата на полусинтетичните канабиноиди. Останалите са синтетичен канабиноид и триптамин.

През първата половина на 2024 г. официално са докладвани 15 нови психоактивни вещества, регистрирани за първи път в Европейската система за ранно предупреждение за нови психоактивни вещества.

На европейско ниво към края на август 2024 г. се наблюдават около 980 нови психоактивни вещества.

На световно ниво в края на 2023 г. се наблюдават близо 1240 нови психоактивни вещества. През 2022 г. се съобщава за 566 нови психоактивни вещества, регистрирани на световния пазар на наркотици, 44 идентифицирани за първи път.



БРОЙ 13 / 2024 г.

Информационен бюлетин

за нови психоактивни вещества

Съдържание:

Новини

Нови психоактивни вещества, идентифицирани в България през първата половина на 2024 г. 2

Нови психоактивни вещества, идентифицирани в Европа през първата половина на 2024 г. 5

Внимание

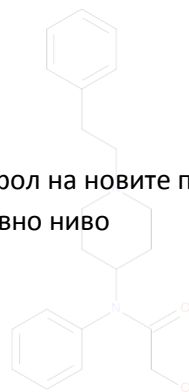
Мониторинг и контрол на новите психоактивни вещества на европейско и световно ниво 6

На фокус

Европейски доклад за наркотиците 2024 г. Общ преглед на новите психоактивни вещества на европейско ниво 9

Световен доклад за наркотиците 2024 г. Общ преглед на новите психоактивни вещества на световно ниво 19

Употреба на делта-8-THC, докладвана за 12-класници в САЩ през 2023 г. 27



Изготвил:

Ина Методиева

Редактор:

Александър Панайотов, дс





Н О В И Н И

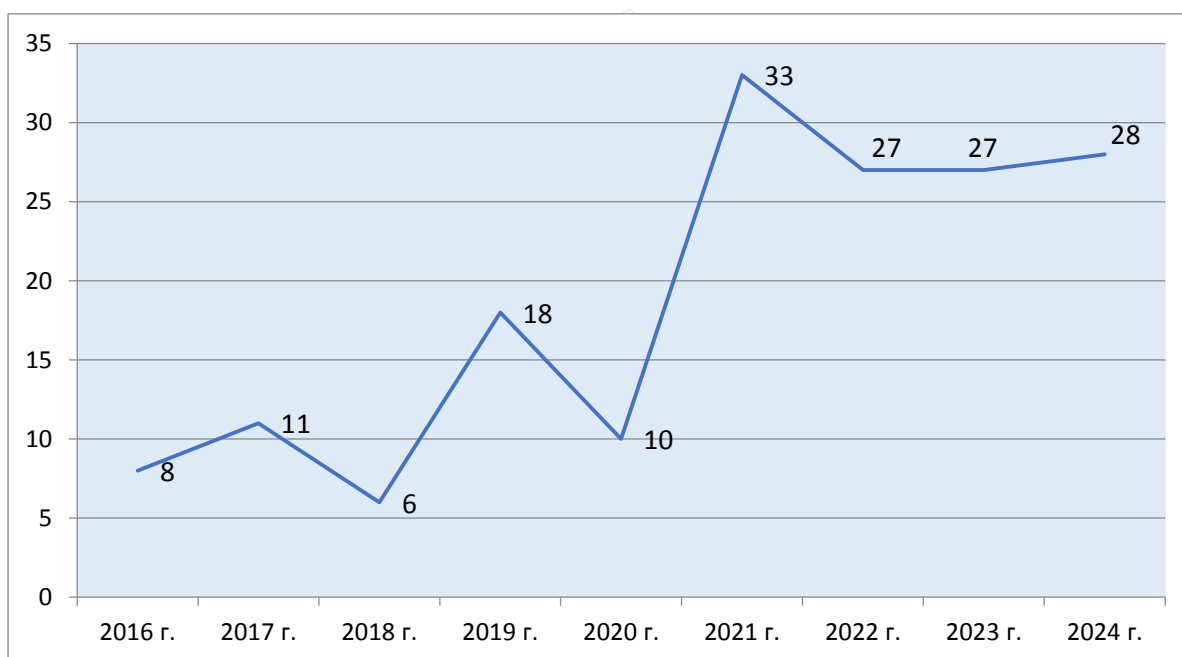
Нови психоактивни вещества, идентифицирани в България през първата половина 2024 г.

През първата половина на 2024 г. в България са **идентифицирани 28 нови психоактивни вещества** (НПВ), в общо **866** отделни случая. От тях веществата в 853 случая са в твърда форма и са с общо нето тегло **30797,24 грама**, а в 13 случая веществата представляват течности и са с количество **6454,5 мл**.

Аналогично на изминалите две години, тенденцията в броя на новопостъпилите вещества остава постоянна. Обратно на тях, броят на случаите на изземване е значително по-нисък от този през 2023 г. за същия период (1345) и е доста по-близък до ситуацията през 2022 г. (501).

Данните за иззетите количества показват лек спад на фона на стойностите, отчетени през 2023 г. (46487,95 гр.), но в сравнение с предходните години, те остават значително високи.

БРОЙ НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА, РЕГИСТРИРАНИ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА ГОДИНИТЕ (2016 – 2024 Г.)



Източник: EWS, НФЦ, НЦОЗА.

Забележка: Броят НПВ за 2019 г. е за цялата година.

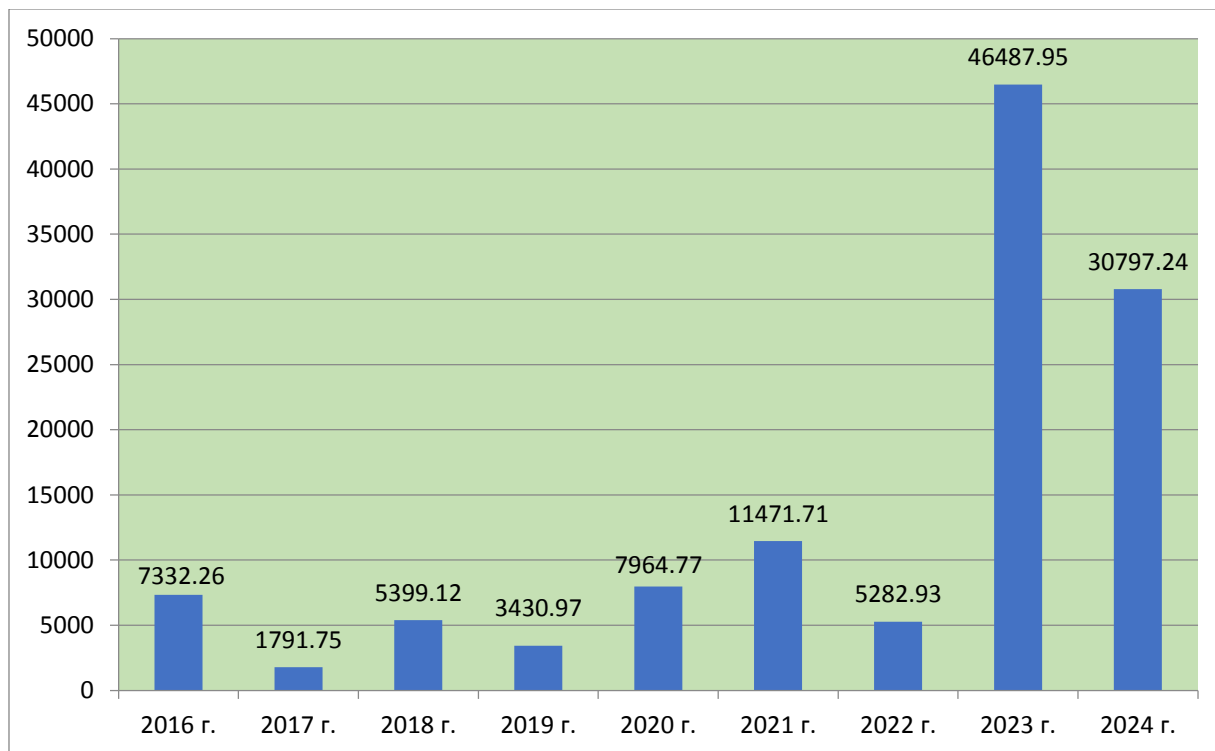
Количествата **синтетични канабиноиди** докладвани в Системата за ранно предупреждение (EWS) достигат още по-високи стойности **30214,29 грама** (23379,38 грама през 2023 г.). Най-голям дял от тях се дължи на обектите, в които са идентифицирани **полусинтетични канабиноиди** (**21900,44 грама в 153 случая, както и 6079,5 мл в 7 случая**). Полусинтетичните канабиноиди се срещат в голямо разнообразие от продукти, напр. сладкарски изделия, парти течности за пиене, течности за електронни цигари, желирани бонбони и т.н.

Количествата на докладваните **опиоиди** и **катинони** са по-малки от тези регистрирани през същия период миналата година, но броя на отделните случаи е по-голям, особено за опиоидите.

Тези данни показват, че за пореден път случващото се на територията на страната е отзвук на ситуацията в Европа. И макар в Европа основният дял докладвани нови синтетични опиоиди да са от групата на нитазените, то в България все още на пазара на наркотици се срещат главно фентанил и негови производни. Всички опиоиди докладвани в Системата за ранно предупреждение са поставени под контрол съгласно вътрешното законодателство на страната.

Арилциклохексиламините и триптамините са с единични случаи, както в предходни години.

КОЛИЧЕСТВА НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА, ИЗЗЕТИ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА ГОДИНИТЕ (2016 – 2024 Г.) (В ГРАМОВЕ)



Източник: EWS, НФЦ, НЦОЗА.

Забележка: Количеството за 2019 г. е за цялата година.

Както и в предходни години синтетичните канабиноиди импрегнирани в растителна маса представляват значителна част от разпространяваните нови психоактивни вещества. За разлика обаче от изминалите две години, където най-широко разпространение имаха веществата MDMB-4en-PINACA и ADB-BUTINACA, то през първите 6 месеца на 2024 г., най-много докладвани случаи има за 5F-ADB (6502,49 грама в 380 случая). Вещество, което изглежда отново се е върнало на пазара на наркотици, както през 2018 г. и 2019 г.

Запазва се тенденцията, която се наблюдава от няколко години, както в България, така и в Европа, обекти представляващи смес от синтетични канабиноиди импрегнирани в една растителна маса (**176 случая с количество 3640,93 грама и 258 мл**). От тях 128 случая с количества 808,64 грама и 55 мл са с регистрации на смес от комбинации на различни синтетични канабиноиди, като броят им варира между два, три или четири различни канабиноида. 48 от случаите с количества 2832,29 грама и 203 мл са на смеси между полусинтетични канабиноиди. При тях ситуацията е аналогична – наблюдават се комбинации между няколко представителя на тази група.

Трябва да се отбележи, че случаите, в които се идентифицират смеси от няколко различни вещества, представлява сериозен проблем, както в България, така и в цяла Европа, поради невъзможността да се предвиди, какво ще бъде влиянието им върху човешкото здраве.

Сериозно внимание се обръща на вида, в който се разпространяват новите психоактивни вещества. Ако до скоро на българския нелегален пазар на наркотици новите вещества представляваха основно **растителна маса**, то сега все по-често обектите са в **течна форма**. Броят им в първата половина на 2024 г. е по-малък от този през първата половина на 2023 г. (18), но количествата са по-високи (5357 мл). Причината за това, най-вероятно е свързана с две промени – едната е появата на нова подгрупа нови психоактивни вещества (**полусинтетични канабиноиди**), и втората е, че основния начин за употреба, е чрез пушене (напр. електронни устройства за пушене) или пиене, където използваната суровина представлява течност.

Почти всички регистрирани случаи в Системата за ранно предупреждение, които отчитат веществата в течна форма, са именно нови полусинтетични канабиноиди. Те навлизат със сериозна скорост на пазара. Все още неподлежащи на контрол, легалното им разпространение под формата на вейпове, парти течности за пушене, течности за електронни цигари, е сравнително лесно в търговската мрежа.

Синтетичните канабиноиди, за пореден път са основната група регистрирани нови вещества – 21 от всички 28 регистрирани нови психоактивни вещества, като 10 от тях представляват **полусинтетични канабиноиди**. Много подобно на ситуацията в Европа и в България, след дълъг период на затишие, отново се наблюдава появата на синтетични опиоиди (3), макар и в малки количества. Катиноните отново са с два представителя, а арилциклохексилламините и триптамините са с по едни представител.

ВИДОВЕ НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА, РЕГИСТРИРАНИ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА 2024 Г.

Група	Брой вещества	Брой случаи на изземване	Количество (грам)	Количество (мл)
Синтетични канабиноиди	11	658	8313,85	375,000
Полусинтетични канабиноиди	10	153	21900,44	6079,500
Опиоиди	3	41	84,25	
Катинони	2	12	1,32	
Арилциклохексилламини	1	1	2,53	
Триптамини	1	1	494,85	

Източник: EWS, НФЦ

Макар броят на случаите на изземване на полусинтетични канабиноиди през първата половина на 2024 г. да е многократно по-нисък, то количествата са значително повече, както за твърди вещества, така и за течности.

7 от докладваните нови психоактивни вещества са регистрирани за първи път на територията на България. 4 от тях са с поява и за първи път в Европа.

Новите психоактивни вещества регистрирани за първи път в страната през първата половина на 2024 г. са:

- ◆ 10-хидроксихексахидроканабинол (10-ОН-ННС);
- ◆ Делта-9 тетрахидроканабиоктил (delta-9-THC-C8, THC-JD);
- ◆ Делта-8 тетрахидроканабиоктил (delta-8-THC-C8, JWH -138);
- ◆ Делта-8 тетрахидроканабифорол (Δ8-THCP, JWH 091);
- ◆ Дихидроканабидиол (H2-CBD);
- ◆ 3,5-ADB-4en-PFUPPYCA;
- ◆ 4-НО-MALT.

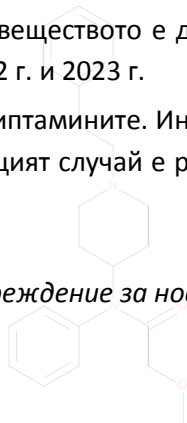
10-ОН-ННС, delta-9-THC-C8, delta-8-THC-C8 и H2-CBD са веществата, които са докладвани за първи път в Системата за ранно предупреждение (EWS) в България и Европа. За момента информацията за тях е недостатъчна.

Delta-8-THCP е полусинтетичен канабиноид докладван за първи път в Европа през октомври 2023 г. от Дания. През юни 2024 г. постъпва информация за случаи и от Швеция.

3,5-ADB-4en-PFUPPYCA е синтетичен канабиноид, регистриран за първи път в Европа през октомври 2021 г. Информацията е постъпила в EMCDDA от Националния фокусен център на Холандия. Малко по-късно същата година веществото е докладвано и от Франция, а Словения и Германия го докладват, съответно през 2022 г. и 2023 г.

4-НО-MALT е вещество от групата на триптамините. Информация в EMCDDA постъпва за първи път през март 2021 г. от Словения. Следващият случай е регистриран в България през настоящата година.

Източници: Система за ранно предупреждение за нови психоактивни вещества (EWS), НФЦ EMCDDA.



НОВИНИ

Нови психоактивни вещества, идентифицирани в Европа през първата половина на 2024 г.

През първите шест месеца на 2024 г. тенденцията при появилите се за първи път нови психоактивни вещества на нелегалния пазар на наркотици в Европа се запазва. **15** са веществата докладвани официално в Европейския център за мониторинг на наркотиците и наркоманиите (EMCDDA), който вече е Агенция на Европейския съюз по наркотиците (EUDA).

От 2021 г. (25) насам се наблюдава постепенно намаляване на броя докладвани новопоявили се вещества.

Разпределени по групи, веществата са:

- ◆ Арилциклохексиламини (1) – 3-Me-PCE.
- ◆ Катинони (2) – 3-methyl-α-PhiP, 2-CMC.
- ◆ Опиоиди (3) – 6-methyl desnitroetoneitazene, fluetoneitazene, N,N-dimethyl etoneitazene.
- ◆ Полусинтетични канабиноиди (6) – delta-8-THCP, THCB, 9-hydroxyhexahydrocannabinol, delta-8-THCH, delta-9-THCH, delta-8-THCM.

- ♦ Фенетиламини (2) – 2C-iP, ALEPH-2.
- ♦ Други (1) – 3,4-methylenedioxyphenmetrazine.

От данните предоставени от EUDA се вижда, че характерното за този период е осезаемата поява на нови полусинтетични канабиноиди. Група вещества, която представлява сериозен интерес, както за употребяващите, така и за органите на реда. Забелязва се, че всички канабиноиди са от подгрупата на полусинтетичните такива. Завидно високия им брой (6) показва, че развитието им на нелегалния пазара на наркотици продължава. През миналата година за същия период са регистрирани 3 синтетични и 2 полусинтетични канабиноиди.

Броят на веществата от другите групи е аналогична на докладваните през същия период на 2023 г. Засилен интерес представляват опиоидите, защото всички докладвани вещества принадлежат към нитазените – група, която се появява на пазара на наркотици през 2019 г. Изключително мощни опиоиди, които крият много рискове за здравето на човека.

Източници: Европейска система за ранно предупреждение за нови психоактивни вещества, EUDA, НФЦ, НЦОЗА.



ВНИМАНИЕ

Мониторинг и контрол на новите психоактивни вещества на европейско и световно ниво

През 2024 г. Агенцията на Европейския съюз по наркотиците (EUDA) постави 7 нови психоактивни вещества под интензивен мониторинг:

- Metonitazepyne;
- Ethyleneoxynitazene;
- N-desethyl etonitazene;
- N-desethyl isotonitazene;
- N,N-dimethyl etonitazene;
- 2-chloromethcathinone (2-СМС);
- 2-methylmethcathinone (2-ММС).

От тях първите 5 са от групата на синтетичните опиоиди, в частност нитазените, а последните 2 вещества са от групата на катиноните. Докладваните нитазени се появяват за първи път на европейския пазар на наркотици през 2022 г., докато катиноните са познати съответно от 2016 г. и 2014 г.

Причината за включването им се основава на зачестилите случаи на регистриране на веществата на нелегалния пазар на наркотици в Европа, включително и през 2024 г. Въпреки, че част от тях са познати от доста години, към момента се наблюдава увеличаване на докладваните случаи от различни държави членки, както в самостоятелна форма, така и към случаи свързани с отравяния.

До края на август 2024 г. EUDA мониторира 20 нитазен опиоиди, като 7 са поставени под международен контрол от UNODC.

НИТАЗЕНИ ПОД НАБЛЮДЕНИЕ ОТ EUDA И ПОСТАВЕНИ ПОД МЕЖДУНАРОДЕН КОНТРОЛ

Вещество	Дата на първа идентификация на веществото	Страна на първа идентификация	Година на регистриране в EWS	Година на поставяне под международен контрол от UN
Isotonitazene	01.07.2019	Белгия	2019	2021
Etodesnitazene (etazene)	31.03.2020	Полша	2020	2023
Brorphine	25.03.2020	Швеция	2020	2022
Metonitazene	26.06.2020	Германия	2020	2022
Metodesnitazene	01.05.2020	Белгия	2020	-
Fluonitazene	06.2020	Германия	2020	-
N-pyrrolidino etonitazene (etonitazepyne)	01.02.2021	Белгия	2021	2023
Protonitazene	01.2021	Германия	2021	2023
Butonitazene (butoxynitazene)	01.02.2021	Белгия	2021	2024
N-piperidinyl etonitazene (etonitazepipne)	23.10.2021	Германия	2022	-
5-methyl etodesnitazene (etomethazene)	20.09.2022	Швеция	2023	-
Ethyleneoxynitazene (tetrahydrofuranitazene)	19.01.2023	Естония	2023	-
N-pyrrolidino protonitazene (protonitazepyne)	19.05.2023	Словения	2023	-
N-pyrrolidino metonitazene (metonitazepyne)	01.06.2023	Швеция	2023	-
N-desethyl etonitazene	18.10.2023	Швеция	2023	-
N-desethyl isotonitazene	08.09.2023	Португалия	2023	-
N,N-dimethyl etonitazene	10.11.2023	Латвия	2024	-
6-Methyl desnitroetonitazene	06.12.2023	Германия	2024	-
Fluetonitazene	29.03.2024	Германия	2024	-
N-desethyl protonitazene	17.05.2024	Франция	2024	-

Източник: EWS, EUDA

На 1 юли 2024 г. Китай постави под контрол 46 нови психоактивни вещества, като тяхното разпределение по групи е следното:

- ♦ Нитазени (10) – Brorphine, Metonitazene, Etazene, Protonitazene, Etonitazepyne, Butonitazene, Protonitazepyne, N-Desethyl Isotonitazene, N-Desethyl Etonitazene, Ethyleneoxynitazene.
- ♦ Други синтетични опиоиди (1) – 2-Methyl-AP-237.
- ♦ Канабиноиди (2) – 6-APB, 5-APB.
- ♦ Фенетиламини (6) – Methallylescaline, Escaline, Proscaline, 2-FEA, 3-FEA, 4-FEA.
- ♦ Арилциклохексиламини (7) – 4-MeO-PCP, 2-охо-PCP, 3-НО-PCP, 2-BDCK, 2-FXE, 2-MDCK, DMXE.
- ♦ Синтетични катиони (7) – 4-F-3-MPVP, Dipentylone, N-Cyclohexylmethylone, N-Butylbutylone, N-Propylbutylone, α -PiHP, N-sec-Butylpentedrone.
- ♦ Лизергамиди (3) – 1cP-LSD, 1V-LSD, 1P-LSD.
- ♦ Триптамини (2) – 4-НО-MiPT, 4-AcO-DMT.
- ♦ Бензодиазепини (2) – Bromazolam, Flubromazepam.
- ♦ Растения и екстракти (3) – Kratom, Mitragynine, 7-Hydroxy Mitragynine.
- ♦ Други (3) – Metomidate, Isopropoxate, Propoxate.

Информация от правоприлагащите органи в Европа предполага, че нитазените се произвеждат от компании в Китай и се доставят до дистрибутори и потребители в Европа чрез експресна поща и куриерски услуги. Ето защо европейските служби трябва да са особено внимателни по отношение на пратките, идващи от Китай, а също така и да следят промените в законодателството в азиатската държава във връзка с новите психоактивни вещества.

От мониторираните 20 нитазен опиоиди от EUDA, Китай са поставили под контрол 11 вещества: Isotonitazene, Etodesnitazene (etazene), Brorphine, Metonitazene, N-pyrrolidino etonitazene (etonitazepyne), Protonitazene, Butonitazene (butoxynitazene), Ethyleneoxynitazene (tetrahydrofuranitazene), N-pyrrolidino protonitazene (protonitazepyne), N-desethyl etonitazene, N-desethyl isotonitazene.

В някои случаи контролните мерки могат да доведат до временно увеличаване на наличността на нитазен. Това е така, защото те могат да бъдат продадени на силно намалена цена (така наречените „пожарни продажби“) или евентуално умишлено погрешно продадени като други неконтролирани вещества в опит да се изчистят съществуващите запаси.



Източници: Система за ранно предупреждение за нови психоактивни вещества (EWS), EUDA, НФЦ, НЦОЗА.



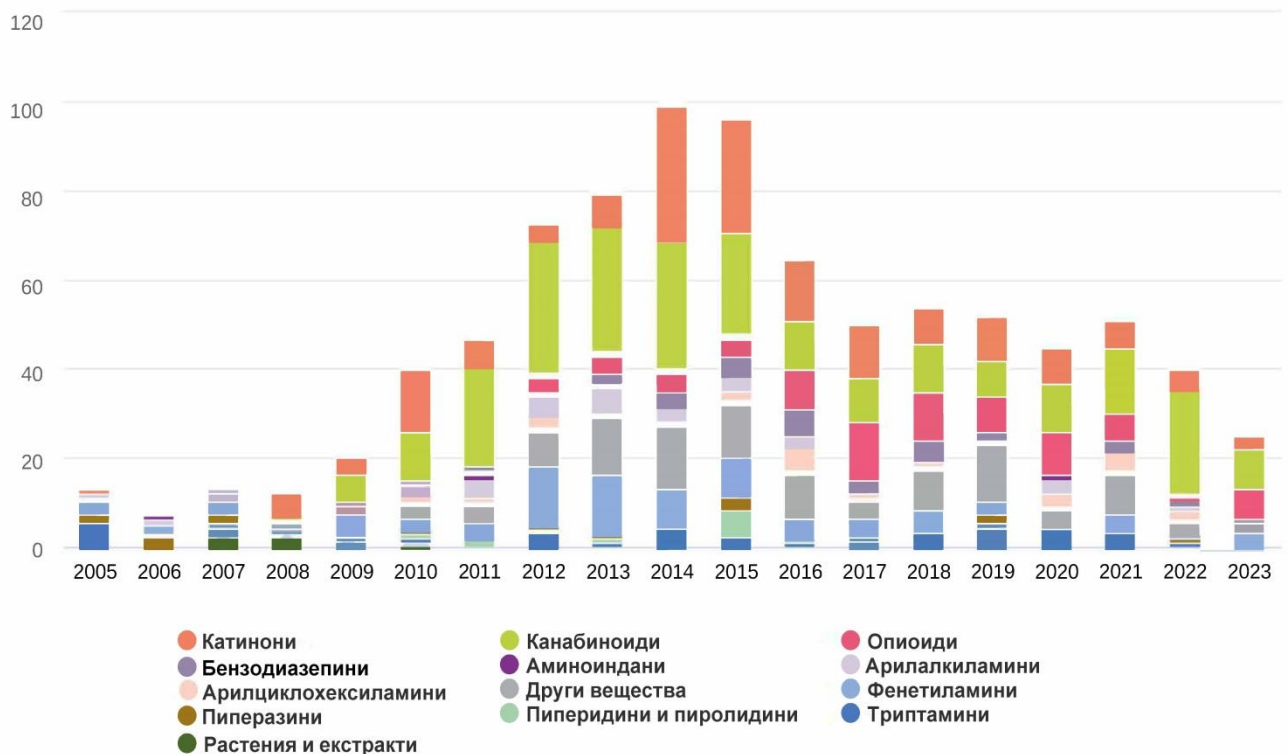
НА ФОКУС

Европейски доклад за наркотиците 2024 г.

Общ преглед на новите психоактивни вещества на европейско ниво

В края на 2023 г. EMCDDA е поставил под наблюдение над **950** нови психоактивни вещества (НПВ), 26 от които са **докладвани за първи път** в Европа през 2023 г. Около 400 са новите психоактивни вещества, които са идентифицирани през 2022 г., аналогично на броя им през 2021 г. Общ поглед през годините показва, че най-много НПВ са регистрирани през 2014 г. и 2015 г., след което се наблюдава постепенно намаляване на броя им през годините.

БРОЙ НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА, ИДЕНТИФИЦИРАНИ ЗА ПЪРВИ ПЪТ НА ЕВРОПЕЙСКО НИВО В ПЕРИОДА 2005 – 2023 Г.



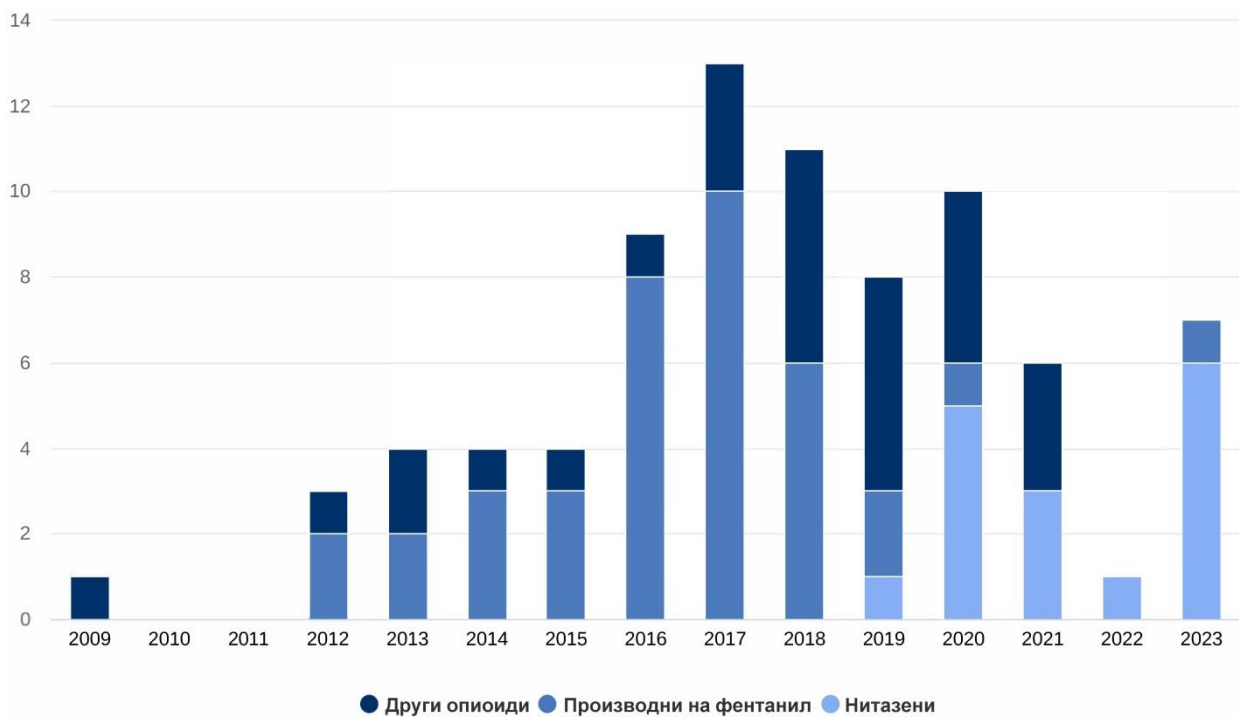
Източник: EWS, EUDA

През 2023 г., Европейската система за ранно предупреждение (EWS) е получила доклади за **9 нови канабиноиди**, което прави общия им брой **254**. От 2009 г. общо **81 нови опиоиди** са идентифицирани на европейския пазар на наркотици. От тях 7 са докладвани през 2023 г., в сравнение с 1 през 2022 г. и 6 през 2021 г. Важно е да се отбележи, че 6 от тези 7 докладвани през изминалата година принадлежат към нитазеновите опиоиди, които са високорискови и в някои случаи са стотици пъти по-опасни от хероина. Към днешна дата общо **16 нитазенови опиоиди са докладвани**.

През 2022 г. в Европейската система за ранно предупреждение са докладвани 749 изземвания на нови опиоиди, като **40% съдържат карфентанил** и **22% съдържат трамадол**. Иззети са общо **16,6 кг вещество**, като 50% (8,2 килограма) съдържат карфентанил и 31% (5,2 килограма) съдържат трамадол. Повечето от конфискациите са извършени в страни от Северна Европа, като Естония, Латвия, Литва, Швеция и Финландия съобщават за 87% от изземванията и 67% (11,1 кг) от иззетото количество.

Отчита се увеличаване на броя на смъртните случаи с участие на нитазен – **повече от 150 смъртни случая докладвани през 2023 г.**, на фона на 43 през 2022 г. За първи път нитазените са адресирани на улично ниво във Франция и Ирландия, причиняващи три случая на отравяне. Респективно с това се наблюдава увеличаване на броя на фалшиви лекарствени препарати, в които се откриват нитазени.

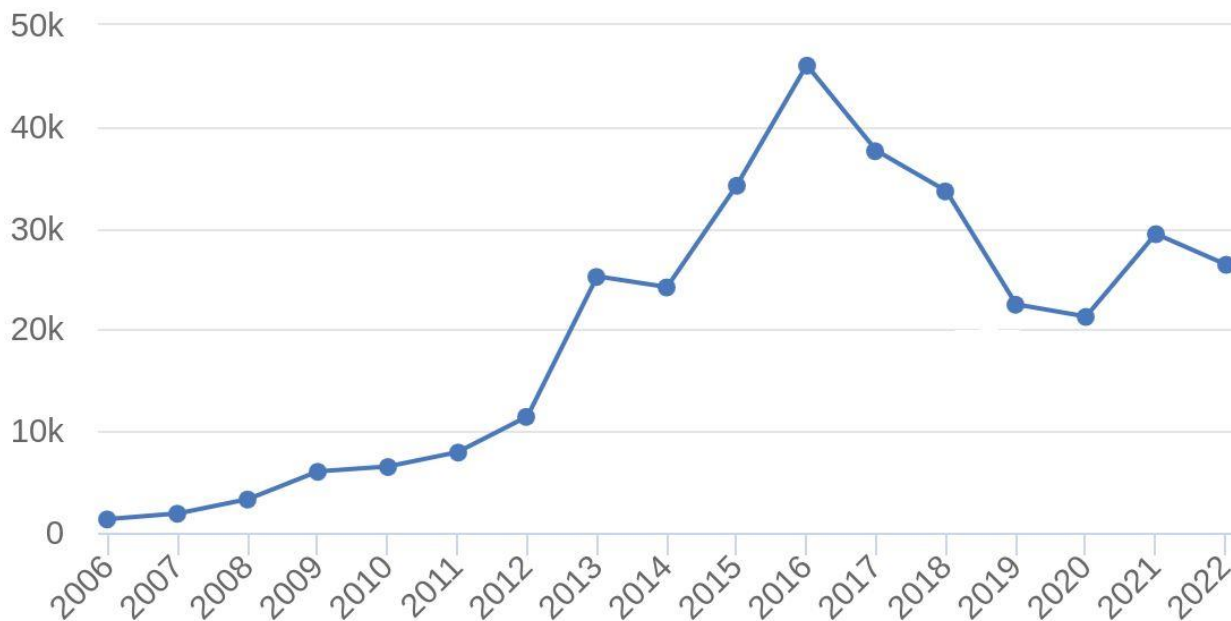
БРОЙ НОВИ СИНТЕТИЧНИ ОПИОИДИ, ДОКЛАДВАНИ ЗА ПЪРВИ ПЪТ В СИСТЕМАТА ЗА РАНО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ НА ЕС В ПЕРИОДА 2009 – 2023 Г.



Източник: EWS, EUDA

През 2022 г. държавите членки на ЕС, Норвегия и Турция са извършили около **26 390 от общо 38 860** изземвания на нови психоактивни вещества, което възлиза на общо, рекордно тегло от **30,7 тона от иззети общо 31,8 тона**. В сравнение с иззетите количества предходната година, тук стойностите показват сериозно нарастване. Това се дължи на няколко на брой големи изземвания на катинони (19,4 тона 3-СМС (63%), 2,85 тона 3-ММС (9%), 1,5 тона 2-ММС (5%) и кетамин. В допълнение са иззети **1 472 литра** течности съдържащи нови психоактивни вещества, основно GBL (1 115 литра) и ННС (96 литра). За сравнение веществата иззети във вид на течности през 2021 г. са 23 634 литра, където най-голямо количество е GBL.

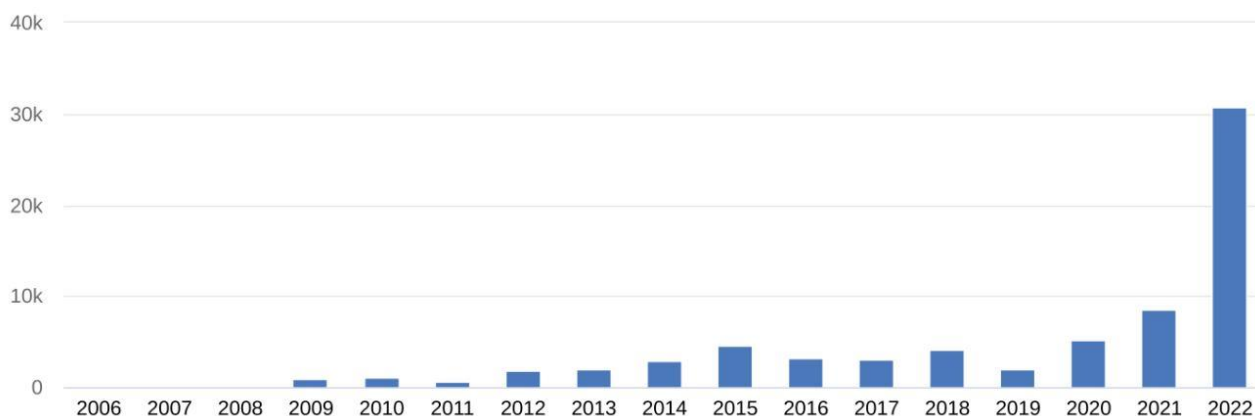
БРОЙ ИЗЕМВАНИЯ НА НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА В СТРАНИТЕ ОТ ЕС В ПЕРИОДА 2005 – 2022 Г.



Източник: EWS, EUDA

Най-новите данни показват, че производителите на наркотици продължават да създават нови вещества, за да избегнат контрола на закона, въпреки че скоростта, с която новите психоактивни вещества навлизат на пазара, изглежда се забавя. Между 2016 г. и 2022 г. обикновено около 50 нови психоактивни вещества се появяваха на пазара за първи път всяка година. През 2023 г. броя им спадна до 26.

КОЛИЧЕСТВА ИЗЗЕТИ НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА В СТРАНИТЕ ОТ ЕС В ПЕРИОДА 2005 – 2022 Г. (В КГ)



Източник: EWS, EUDA.

През 2022 г. 24 държави съобщават за конфискуване на **281 кг** (385 кг през 2021 г.) синтетични канабиноиди във вид на растителен материал. Растителните продукти от канабис с ниско съдържание на THC представляват около 30% от иззетите материали или 76 кг (242 кг през 2021 г.), докладвани от 10 държави. Отчетените проби са в различен вид, като „коноп“ или „канабис“ или съдържащи THC, CBD или CBG.

През 2022 г. 5 вещества представляват над 90 % от количеството нови психоактивни вещества, иззети в страните от ЕС: 4 катинона (3-СМС, 3-ММС, 2-ММС и N-етилнорпентедрон, възлизаци на 24,8 тона) и кетамин (2,8 тона). През 2021 г. кетамините са представлявали 0,87 тона.

Анализът на показателите, свързани с предлагането на широко употребяваните незаконни наркотици в Европейския съюз, показва, че почти всички видове вещества продължават да бъдат лесно достъпни. Освен това наличната информация сочи, че пазарът понастоящем се характеризира с повсеместна наличност на по-широк спектър от наркотици, отколкото в миналото, като наличните вещества често са по-силни, в по-чиста форма или в нови форми, смеси или комбинации. Те включват нови вещества, при които, както потребителските, така и научните познания за рисковете за здравето може да са ограничени.

Налице е нарастващо разнообразие във формите, в които веществата могат да са достъпни на пазара, а в някои случаи, например канабиса — и в начините на приложение, чрез които могат да бъдат употребявани, като се появяват ядливи продукти и разнообразни форми на технологиите за електронни цигари. Тези тенденции увеличават опасенията, че рисковете, свързани с някои вещества, може да нараснат. По-специално, хората, които употребяват наркотици, може да са изложени на по-голям риск от здравословни проблеми, включително потенциално фатални отравяния, като употребяват, вероятно несъзнателно, по-силни или по-нови вещества.

Потребителите на канабис рискуват неволно излагане на употреба на синтетични канабиноиди

Откритите 9 нови канабиноиди, 4 от които са полусинтетични канабиноиди, представляват приблизително една трета от новите вещества, докладвани за първи път в Системата за ранно предупреждение на ЕС през 2023 г.

Продължаващата поява на нови вещества в тази област засилва опасенията, че потребителите на канабис могат да бъдат изложени на риск от неволно излагане на синтетични канабиноиди. Фалшифицираният канабис може да изглежда идентично с неподправен канабис и може да бъде продаден погрешно като канабис на нищо неподозиращи потребители.

Синтетичните канабиноиди обикновено представляват силно мощни вещества, а фалшифицираните продукти носят рискове от отравяне. Допълнително безпокойство е, че хранителните продукти с канабис (храни, често под формата на сладкиши, които обикновено се вливат с екстракт от канабис) са станали по-достъпни на незаконния пазар в Европа от 2021 г. насам. От 2019 г. най-малко 5 държави са докладвали за случаи на хранителни продукти, съдържащи синтетични канабиноиди под формата на сладкиши (желирани бонбони). В Европейския съюз са регистрирани случаи на тежки отравяния след поглъщане на сладкиши, напоени със синтетични канабиноиди. Синтетичните канабиноиди също понякога се появяват в проби от други наркотици. През май 2023 г. например е съобщено за необичайно и неочаквано избухване на нефатални отравяния, включващи повече от 20 души в Париж, Франция, причинени

от **хероин смесен със синтетични канабиноиди**. Приблизително по същото време, през април 2023 г., Литва съобщава за конфискуването на подобна фалшифицирана проба хероин.

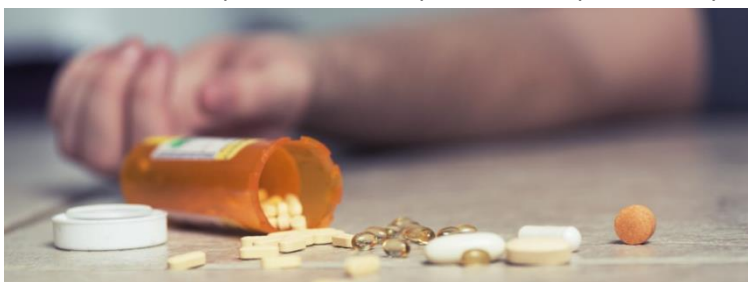
Синтетичните катинони стават все по-значими на пазара на стимуланти в Европа

Синтетичните катинони се появяват и се утвърждават като заместители на стимуланти като амфетамин и метамфетамин в някои части на Европа. През 2022 г. и 2023 г. доклади до Системата за ранно предупреждение на ЕС предполагат възможността синтетичните катинони все повече да се продават погрешно като MDMA или да се използват за фалшификация на MDMA. Въпреки че степента на този проблем е неизвестна, службите за проверка на наркотици в 11 държави членки на ЕС са открили синтетични катинони в проби на MDMA. Засегнатите обекти включват таблетки екстази, кристали и прахове, обикновено съдържащи 4-СМС (клефедрон), 3-ММС, 3-СМС, 4-ММС (мефедрон) и дипентилон.

Докладите показват, че синтетичните катинони все повече се транспортират до Европа от Индия, при това в големи пратки. В същото време те се произвеждат и в Европа, по-специално в Полша, където през 2022 г. се съобщава за демонтирани **23 лаборатории** и иззети **355 килограма прекурсори**. Като се имат предвид обемите на конфискуваните химикали-прекурсори и прихващането на нерегламентирани алтернативни химикали, изглежда вероятно да има широкомащабно производство на катинони както за европейския, така и за други пазари.

През 2022 г. **общо 29** нелегални лаборатории за производство на синтетични катинони (някои от които в голям мащаб) са демонтирани в Европейския съюз (16 през 2021 г.), от тях 23 в Полша (12 през 2021 г.) и 6 в Холандия (2 през 2021 г.).

Около **87%** от общото количество нови психоактивни вещества, докладвани като конфискувани от държавите членки на ЕС през 2022 г. във всички форми, общо **26,5 тона** (4,5 тона през 2021 г.), са били синтетични катинони. Основните вещества са 3-СМС (63%), 3-ММС (9%), 2-ММС (5%) и N-етилнорпентедрон (3%). Много големите количества катинони, открити в някои отделни изземвания, предимно пренасяни от Индия, предполагат, че тези вещества имат потенциала да играят по-голяма роля на пазара на стимуланти в Европа.



Изземванията на синтетични прекурсори за синтез на катинони възлизат на **558 килограма** през 2022 г. (555 през 2021 г.), повечето от които са конфискувани в Полша (355 кг, 311 кг през 2021 г.). Една пратка от 1 тон 4-СМС с прекурсор 4-

хлоропропиофенон е спряна във Франция, с произход от Китай и насочена към Полша.

Синтетичният катинон 3-ММС е участвал в 38 случая на остра лекарствена токсичност в 6 болници *Euro-DEN Plus* (68 през 2021 г., в 5 болници). В 6 държави от ЕС, отчитащи смъртни случаи, причинени от наркотици, включващи синтетични катинони и за двете години, **броят на случаите се е увеличил от 18 през 2021 г. на 27 през 2022 г.**

Наличните данни от държави, които отчитат лица, започнали лечение за синтетични катинони, **показват увеличение от 457 пациенти през 2016 г. на 1 207 пациенти през 2022 г.**, 90 % от които са от Франция (416, данни за 2021 г.), Полша (306), Испания (225, данни за 2021) и Белгия (145).

Делът на хората подложени се на лечение във връзка с употреба на синтетични катинони, на фона на всички, които се подлагат на такова от друг вид стимуланти, различни от кокаин като основно лекарство, **се е увеличил до 8% през 2022 г.** от 4 % през 2016 г.

Синтетични катинони са открити в използвани спринцовки, докладвани от Париж (89%), Будапеща (34%), Хелзинки (23%) и Талин (19%). Синтетичните катинони 3-ММС и 3-СМС са открити в Париж, Дъблин (само 3-ММС) и Прага (само 3-СМС).

Тези данни са причина за безпокойство, имайки предвид информацията, която предполага, че катиноните се произвеждат все повече в Европа. През 2022 г. и 2023 г. Системата за ранно предупреждение на ЕС отбеляза увеличение на докладите за синтетични катинони, продавани като MDMA или използвани за фалшификация на MDMA.

Нитазени: нова и нарастваща заплаха за здравето

Новите синтетични опиоиди често са много мощни, което означава, че малко количество може да бъде достатъчно, за да произведе голям брой улични дози, което от своя страна да доведе до повишен риск от животозастрашаващо отравяне. В Северна Америка синтетичният опиоид **фентанил** е основният двигател на извънредна ситуация за общественото здраве, характеризираща се с високи нива на смъртност. Въпреки че до момента тези вещества не заемат видно място в проблема с наркотиците в Европа, сега има опасения, че **рисковете в тази област нарастват**. Новите синтетични опиоиди са свързани със смъртни случаи, причинени от наркотици в Европа, като последните доклади от Естония, Латвия и Литва показват, че тези вещества към момента представляват значителен дял от смъртните случаи. Най-малко **163** смъртни случая са свързани с фентанил и производни на фентанил в Европа през 2022 г. Много от тях са свързани с фентанил, предназначен за медицинска употреба, който е различен от фентанила, произведен за пазара на незаконни наркотици.

7 нови синтетични опиоиди са докладвани официално през 2023 г. в Системата за ранно предупреждение на ЕС, като 6 от тях принадлежат към силно мощната група **бензимидазол (нитазен) опиоиди**. Това е най-големият брой нитазени, отчетени за една година, като от 2019 г. насам в Европа са открити общо 16. От 2019 г. най-малко 20



държави от ЕС са докладвали наличието на нитазен. Нитазеновите опиоиди изглежда се появяват след контролните мерки, въведени, както в страните производители, така и на други места, за да се намали наличността на производни на фентанил. Предварителните доклади от 2023 г. показват увеличение на смъртните случаи, свързани с нитазени в Естония и Латвия. Освен това в Ирландия и Франция са докладвани локализирани огнища на отравяния, причинени от нитазени, продавани като хероин.

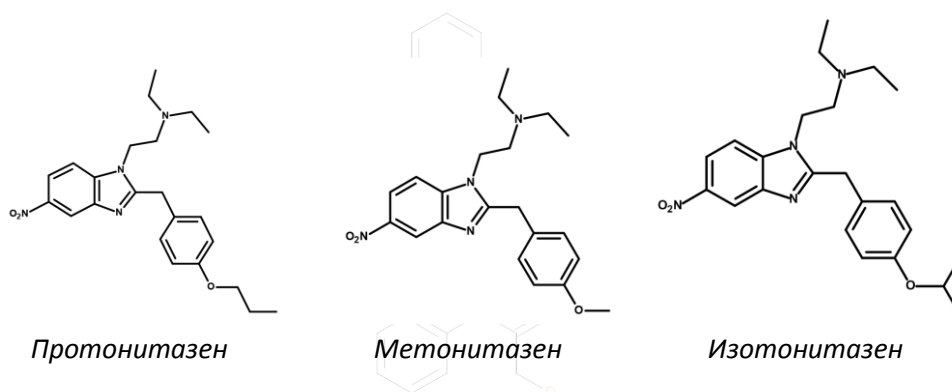
Има и някои доклади, които предполагат увеличаване на разкриването на фалшиви лекарства, съдържащи нитазенови опиоиди. Появата на нитазените е придружена и от други новости на пазара, където се откриват нови синтетични опиоиди в комбинация с други вещества. Те включват появата на „*tranq-dope*“ през 2021 г., при който нови синтетични опиоиди се смесват с

животинския седатив и аналгетик ксилазин и „benzo-dope“ през 2022 г., при който нови синтетични опиоиди се смесват с нови бензодиазепини (като напр. бромазолам).

Понастоящем синтетичните опиоиди играят сравнително малка роля на пазара на наркотици в Европа, но са значителен проблем в отделни страни. Има сигнали, според които се смята, че те биха могли да имат потенциал да играят по-голяма роля в проблемите с наркотиците в Европа в бъдеще.

През 2023 г. са докладвани огнища на отравяния и свръхдоза с нитазенови опиоиди в 5 страни. Има също съобщения за нитазенови опиоиди, които се продават погрешно като хероин в Ирландия и Франция. Увеличаване на наличността на синтетични опиоиди и свързаните с тях вреди, включително смъртни случаи, свързани с употребата на наркотици, е докладвано през 2022 г. от някои северни и балтийски страни, като предварителните данни от 2023 г. от някои страни потвърждават тази тенденция.

В **исторически план** опасенията в тази област са били насочени към производните на фентанил, като например силно мощния **карфентанил**, който продължава да се изземва в някои страни от ЕС. Въпреки това през последните няколко години **нитазените**, получени от 2-бензил бензимидазол, са предимно открити в Европа. Най-често идентифицираните нитазени включват **протонитазен, метонитазен и изотонитазен**.



През 2022 г. 14 държави са съобщили за конфискации на нитазени в Системата за ранно предупреждение, възлизащи на **3 килограма**. Също така има спекулации, че ако наличността на хероин в Европа бъде намалена в резултат на забраната на талибаните за производство на опиум в Афганистан, това може да създаде условия за по-голяма наличност и употреба на синтетични опиоиди. Като се имат предвид потенциалните отрицателни последици от това, Европа трябва да подобри готовността си за намаляване на вредите и други предизвикателства, които подобна промяна на пазара може да доведе. Притесненията в тази област включват подправянето на хероин с нови синтетични опиоиди, неправилната продажба на нови синтетични опиоиди и, в крайни случаи, замяната на хероина с нови синтетични опиоиди. Такова развитие може да увеличи риска от предозиране и свързана с употребата на наркотици смърт сред потребителите на опиоиди. В този контекст трябва да се отбележи, че през последните години в Северна Америка се наблюдава драматично увеличение на смъртността, свързана с опиоиди, което се дължи на мощни синтетични опиоиди, главно производни на фентанил.

През 2022 г. са докладвани почти **13 600** изземвания на опиоиди, различни от хероин, възлизащи на почти **1,2 тона, 216 литра и над 2 милиона таблетки** (включително опиоиди като трамадол, бупренорфин, оксикодон, морфин, метадон, кодеин и нитазен). Общо **3,5 кг аналози на нитазен** са съобщени като конфискувани през 2022 г. от Естония, Латвия, Полша и Швеция. През същата година съобщенията за иззети количества фентанил и карфентанил в Европейския съюз

възлизат на **9,2 кг** (2,7 кг фентанил, конфискуван от две държави и 6,5 кг карфентанил, конфискуван от 14 държави), **168 литра фентанил (при едно конфискуване в България)** и 8 435 таблетки (фентанил).



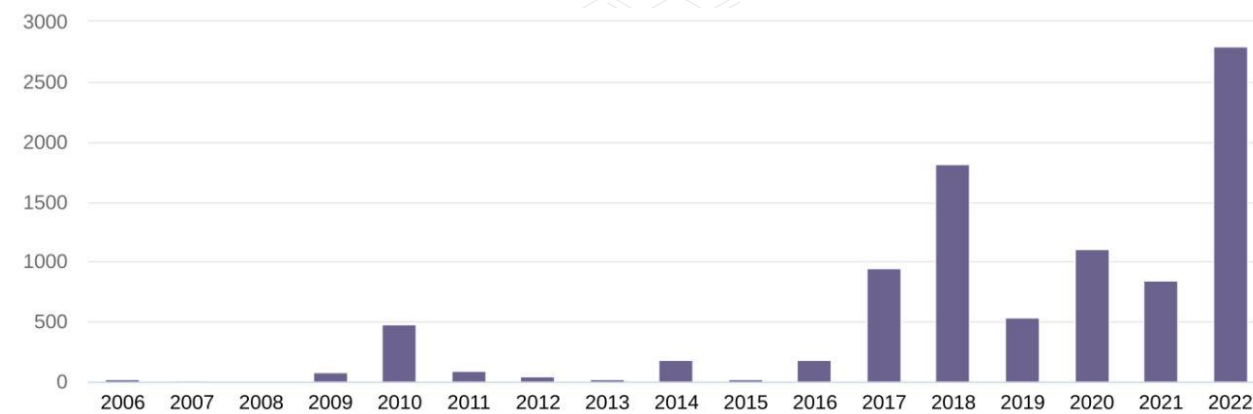
(бупренорфин), съдържащи метонитазен.

Увеличение на фалшивите лекарства, съдържащи нитазени, е отчетено в Системата за ранно предупреждение на ЕС, като през 2022 г. са докладвани **430 таблетки или капсули** (189 през 2021 г.). През 2023 г. Португалия конфискува **5 752** фалшиви таблетки оксикодон, съдържащи N-дезетил изотонитазен, докато Швеция конфискува **3 100** фалшиви таблетки оксиконтин (оксикодон), съдържащи метонитазен. През 2024 г. финландската полиция съобщава за изземване на **1000** фалшиви таблетки Subutex

Признаци, че кетаминът е все по-достъпен и все по-значим в проблемите с наркотиците в Европа

Кетаминът представлява **9%** от общото количество нови психоактивни вещества, иззети в Европейския съюз през 2022 г. Количеството кетамин, конфискувано и докладвано на Системата за ранно предупреждение на ЕС за нови психоактивни вещества, варира във времето, но остава на относително високи нива през последните години, увеличавайки се от малко под 1 тон през 2021 г. до **2,8 тона през 2022 г.**

КОЛИЧЕСТВО ИЗЗЕТ КЕТАМИН НА ЕВРОПЕЙСКО НИВО
В ПЕРИОДА 2006 – 2022 Г. (В КГ)



Източник: EWS, EUDA.

Случаи на изземвания на кетамин са докладвани от 17 държави през 2021 и 2022 г., като Дания и Холандия съобщават за големи конфискации и тези две държави заедно представляват две трети от общото количество кетамин, иззет през 2022 г. Смята се, че по-голямата част от кетамина, установен в Европа, произхожда от Индия, но има някои доказателства, че наркотикът може да се доставя и от Пакистан и Китай. Наличната информация показва, че производството на веществото в Европа остава ограничено.

Скорешни оценки за разпространението на употребата на кетамин сред млади хора(15-34) варират от 0,8% в Румъния (2019 г.) до 0,9 % в Дания (2023 г., 16-34 г.). Холандия съобщава, че употребата на кетамин се е увеличила сред младите хора в нощните заведения.

Наблюдава се увеличение на броя на пациентите, постъпващи за лечение за проблеми, свързани с употребата на кетамин в Белгия, Германия и Италия през 2022 г. и Испания през 2021 г., като общият брой нараства от 179 през 2018 г. до приблизително **534 пациенти през 2022 г.** в тези страни.

Кетаминът е **8-то най-разпространено вещество**, докладвано от болниците *Euro-DEN Plus* през 2022 г. Докладван е от 18 центъра в 12 държави членки на ЕС и Норвегия през 2022 г. и е участвал в приблизително 2,3% от случаите в 23-те центрове, които са докладвали данни за 2022 г. Кетаминът обикновено се смърка, но може също да се инжектира и е свързан с различни, зависими от дозата, остри и хронични увреждания, включително неврологична и сърдечно-съдова токсичност, проблеми с психичното здраве, като депресия и урологични усложнения като увреждане на пикочния мехур от интензивна употреба или наличието на подправки.

През 2022 г. половината от случаите са на хора на възраст между 25 и 45 години, повечето са мъже, постъпили в спешната помощ през делничните дни и също са употребявали алкохол. В повечето центрове кокаинът е веществото, за което най-често се съобщава, че се използва в комбинация с кетамин. Канабис и стимуланти, включително амфетамин и MDMA, също се съобщават в доклади за остра лекарствена токсичност с участието на кетамин, което потенциално показва разнообразие от модели на употреба и възможна непреднамерена консумация. Една от 40 прояви, свързани с кетамин, е довела до прием в интензивно отделение.

Предполага се, че кетаминът постоянно се предлага на някои национални пазари на наркотици и може да се е превърнал в утвърдено предпочитано вещество в някои условия. Също така се съобщава, че се използва в комбинация с други вещества, като стимуланти. В Ирландия, например, умишленото смесване на кокаин и кетамин е идентифицирано на музикални фестивали, както и медицински инциденти, свързани с кетамин през 2022 г. и 2023 г.

Кетаминът може да се добави и към други наркотични смеси, включително прахове и таблетки MDMA, което потенциално прави неволната консумация проблем. Кетамин е открит и в смеси, продавани като „розов кокаин“ или „туциби“, които е по-вероятно да съдържат кетамин и други синтетични наркотици, като амфетамини или MDMA. За разлика от някои други части на света, смесите, продавани като **розов кокаин**, е по-малко вероятно да съдържат синтетичния наркотик 2С-В, който исторически се свързва с този продукт. Най-малко 10 държави съобщават за откриването на розов кокаин в базата данни на Системата за ранно предупреждение на ЕС за нови наркотици, като повечето от случаите са докладвани от Испания.



През 2022 г. не е съобщено за демонтирани лаборатории за кетамин. Като се има предвид редовното използване на кетамин във ветеринарната медицина като анестетик, кражбата и отклоняването на лекарството от законни цели остава основен проблем. Кетаминът е предаден за тестване на службите за проверка на наркотици в 11 града в 4 държави от ЕС през първата половина на 2023 г. със средна чистота от 83% (през същия период през 2022 г. средната чистота е

80%). Откритите примеси обикновено включват стимуланти (кокаин, амфетамини, MDMA, синтетични катинони) или дисоциативни лекарства.

Повече държави от ЕС контролират достъпа до диазотен оксид

Диазотният оксид, известен като райски газ, се свързва с различни здравословни проблеми, включително отравяния, изгаряния и белодробни наранявания, а в някои случаи на продължителна експозиция, невротоксичност от дефицит на витамин В12. Съществува обаче дебат относно степента, до която това вещество е свързано с отрицателни рискове за здравето, особено сред епизодичните потребители, въпреки че като се има предвид нарастващата му популярност сред младите хора, това очевидно е важна област за по-нататъшно изследване и наблюдение. В някои европейски градове изхвърлените газови туби с диазотен оксид са се превърнали в относително често срещана гледка, а изхвърлянето на по-малките туби от неръждаема стомана е идентифицирано като проблем с изхвърлянето на наркотици в някои страни.



Преглед на EMCDDA от 2022 г. идентифицира редица държави членки на ЕС, включително Дания, Ирландия, Франция, Литва, Холандия и Португалия, които наблюдават признаци на увеличаване на наличността и развлекателната или епизодичната употреба на диазотен оксид. Лекарството става по-достъпно и по-евтино.

Диазотният оксид има различни търговски приложения, например в кетъринг индустрията. Регулаторните подходи към продажбата и употребата на това вещество се различават в различните страни, като газът е законно достъпен за продажба в някои от тях. Няколко страни от ЕС, включително Дания, Франция, Литва, Холандия и Португалия, ограничават наличието на диазотен оксид през последните години. Има ограничена информация за оценка на ефективността на законодателни или други подходи за ограничаване на достъпа до диазотен оксид.

Диазотен оксид е докладван при представяне на остра лекарствена токсичност от службите за спешна помощ на 6 от 23 контролни болници през 2022 г. Повечето случаи са на хора с възраст под 25 години, мъже и са представени през делничните дни. Малка част от докладите включват употреба на алкохол, а канабисът е най-често докладваното вещество в случаите на токсичност при употреба на няколко вида наркотици.

Източник: Европейски доклад за наркотиците 2024 г., EUDA, НФЦ, НЦОЗА

Снимки: Интернет

https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024/new-psychoactive-substances_en



НА ФОКУС

Световен доклад за наркотиците 2024 г.

Общ преглед на новите психоактивни вещества на световно ниво

Една от основните теми, която разглежда Световния доклад за наркотиците 2024 г. (както и Европейския доклад за наркотици 2024 г.) е свързана с драстичния спад на производството на опиум в Афганистан. Той е резултат от забраната за производство, обявена от талибаните през април 2022 г. Въведена твърде късно същата година, не успява да повлияе на реколтата през 2022 г., но има голямо въздействие върху действията на фермерите през есента на 2022 г., когато решават да заменят опиума с производство на зърнени храни.

През следващата година последствията от тези промени се оказват сериозни. Цените на опиума и хероина се увеличават многократно в Афганистан през 2023 г., като по този начин увеличават печалбите на тези, които са имали запаси от опиум, докато приходите от опиум за земеделските производители са намалели с 92%.

Резултат от продължителния недостиг на афганистански опиати може да има множество последици, както в Афганистан, така и в държавите за транзит и крайни дестинации за афганистански опиати. Очаква се чистотата на хероина на пазара да намалее, което да доведе до увеличаване на цените на хероина, съобразени с чистотата. Въздействието на свиването на пазара на опиати върху употребяващите опиати ще зависят от различни обстоятелства. Търсене на услуги за лечение с опиати, вкл. за метадон, бупренорфин и лечение с морфин, може да се покачи, но ако тези услуги са недостатъчно, употребяващите хероин могат да преминат към други опиоиди. Такова преминаване може да представлява значителен риск за здравето и да доведе до увеличаване на случаите на предозирание. Това би било още по-опасно, особено ако промяната свързана с естествените опиоиди включва силно мощни вещества като някои аналози на фентанил или нитазени, които се появяват в някои европейски страни през последните години.

Освен това афганистанската наркоикономика може да премине към производство на друг вид наркотично вещество, като метамфетамин. По-малко ясно е дали забраната на наркотиците, обявена от талибаните през април 2022 г. е повлияла на производството на метамфетамин в Афганистан и износа на веществото. Има признаци, че властите са се насочили към производството на метамфетамин, както и събирането и продажбата на растението *Ефедра*, което произвежда ефедрин (прекурсор, използван в производството на метамфетамин).

Според Световния доклад за наркотиците, от 1995 г. до края на 2023 г. са идентифицирани близо **1240 нови психоактивни вещества**. Това е почти 4 пъти повече вещества, отколкото поставените под международен контрол. През 2022 г. на световния пазар на наркотици са били докладвани **566** различни нови психоактивни вещества, 44 от които са идентифицирани за първи път през същата година.

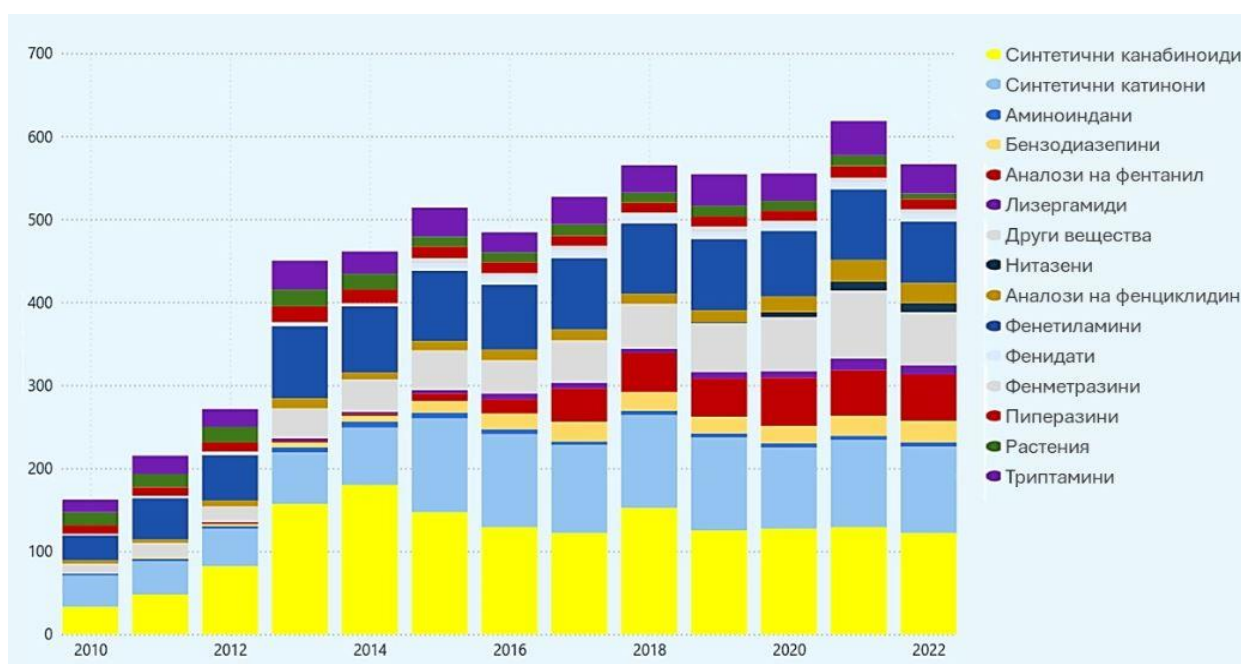
Трафикантите продължават да въвеждат иновации, въпреки забавянето в темпото на поява на нови вещества. Обхватът на нови психоактивни вещества (вещества, които не са под международен контрол и които може да представлява заплаха за общественото здраве), наличен на световния пазар остава по-скоро стабилен от 2018 г., с изключение на пика от 618 вещества през 2021 г.

НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА НА СВЕТОВНО НИВО



Въз основа на наличните данни, главно в страните с високи доходи, употребата на НПВ обикновено е **по-ниска** от употребата на вещества, поставени под международен контрол. Макар данните да са оскъдни, разликата между половете при употребата на НПВ е подобна на тази при употребата на контролирани вещества, като при мъжете се отчитат по-високи нива на разпространение. Употребата на нови психоактивни вещества обикновено е по-висока сред учениците, отколкото сред общото население, въпреки че типичната разлика между половете (с по-ниско разпространение при жените) е по-характерна тук в сравнение с контролираните вещества.

БРОЙ НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА, ИДЕНТИФИЦИРАНИ НА СВЕТОВНО НИВО, РАЗПРЕДЕЛЕНИ ПО ГРУПИ (2010 – 2022 г.)

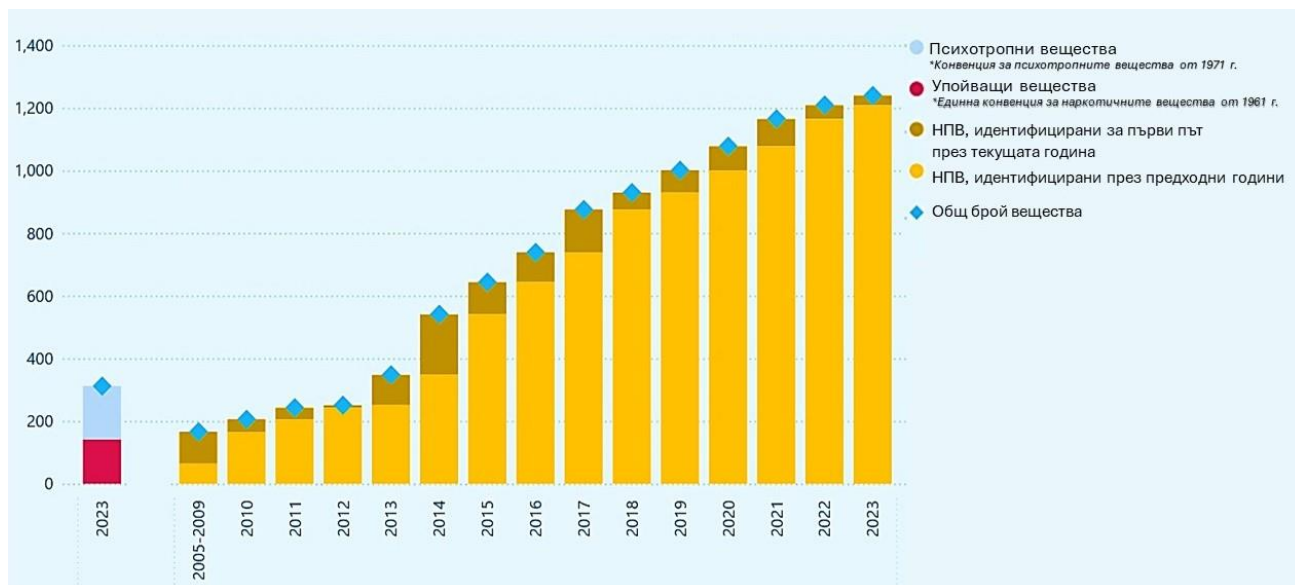


Сред младите хора употребата на НПВ като цяло е стабилна или намалява в страни, където има данни за дългосрочни тенденции (главно страни с високи доходи), с изключение на увеличаване на употребата на кетамин в Обединеното кралство през последните години.

През 2019 г. младежите в Европа са използвали нови психоактивни вещества предимно в растителна форма.

Броят на новите психоактивни вещества, идентифицирани на пазарите, е намалял практически във всички групи вещества през 2022 г. Това в най-голяма степен се отнася за синтетичните канабиноиди. Въпреки, че по отношение на ефекта, най-голям брой се отнасят до синтетични стимуланти, предимно катинони и в по-малка степен фенетиламини. Броят на синтетичните опиоиди на пазара, обаче нараства силно между 2010 г. и 2020 г. (заради увеличения брой на аналозите на фентанил) и се стабилизира, преди да спадне силно през 2023 г. Към момента броят на нитазените, за които се съобщава, продължава да расте.

БРОЙ НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА, ИДЕНТИФИЦИРАНИ НА СВЕТОВНО НИВО ЗА ПЪРВИ ПЪТ И ОТ ПРЕДИШНИ ГОДИНИ (2005 – 2023 Г.)



Източник: Световен доклад за наркотиците 2024, UNODC

Въз основа на данните за изземванията на глобално ниво, трафикът на синтетични нови психоактивни вещества изглежда се е забавил след 2017 г., въпреки увеличаването на изземванията през 2021 г. и 2022 г.

Общият спад на докладваните случаи отразява главно ситуацията в Северна Америка, Европа и в по-малка степен Източна и Югоизточна Азия. От друга страна, увеличение на броя на идентифицираните вещества през последното десетилетие са докладвани в Близкия и Средния Изток/Югозападна Азия, Централна Азия и Южен Кавказ, Океания, Южна и Централна Америка и Карибите.

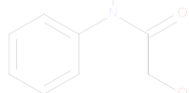
Трафикът на нови психоактивни вещества през периода 2018 – 2022 г. е доминиран главно от **кетамин**, следван от **синтетични канабиноиди и синтетични катинони** (аналогично на ситуацията в Европа).

КОЛИЧЕСТВО НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА, ИЗЗЕТИ В ПЕРИОДА 2010 – 2022 Г. НА СВЕТОВНО НИВО (В ТОНОВЕ)

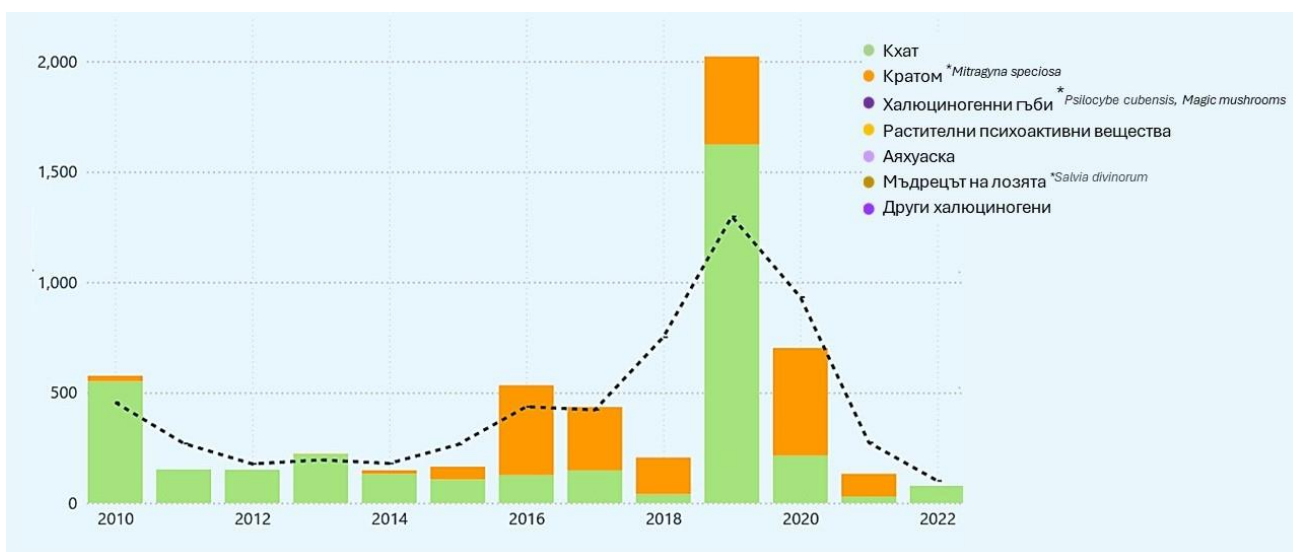


Източник: Световен доклад за наркотиците 2024, UNODC

Като цяло трафикът на **нови психоактивни вещества на растителна основа** изглежда е намалял рязко след пика си през 2019 г. Като трябва да се има предвид, че този трафик е доминиран от кхат, следван от кратом през последните години. Изземванията на кратом намаляват силно след 2020 г.



КОЛИЧЕСТВО НОВИ ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА ВЪВ ВИД НА РАСТИТЕЛНА МАСА, ИЗЗЕТИ В ПЕРИОДА 2010 – 2022 Г. НА СВЕТОВНО НИВО (В ТОНОВЕ)



Източник: Световен доклад за наркотиците 2024, UNODC

Броят на докладваните аналози на фентанил намалява, докато нитазените се увеличават

След стабилизирането на броя на докладваните опиоиди през 2020 г., на световния пазар на наркотици започват да се наблюдават съществени промени. По предварителните данни за 2023 г. се отчита значително намаляване на фентаниловите аналози. Междувременно броят на нитазените, друга група от синтетичните опиоиди, които се появяват през последните няколко години, продължават да нараства.

Към момента броят на новите нитазени на световно ниво се доближава до броя на аналозите на фентанил. Някои нитазени са по-мощни от фентанила и могат да доведат до фатален изход. Значителен брой на предозирания, свързани с **етонитазепин**, са докладвани в Съединените щати и в по-малка степен в Канада, а веществото е идентифицирано и в Белгия, Словения и Обединеното кралство. Етонитазепин и протонитазепин започват да се продават като хероин в Ирландия в края на 2023 г., което води до вълна от случаи на свръхдоза. В Обединеното кралство се забелязва появата на нитазени на пазара на наркотици през 2023 г., продавани самостоятелно или като смесени с други вещества като например други опиоиди, бензодиазепини и синтетични канабиноиди и са причина за голям брой смъртни случаи. Данни от балтийските страни показват, че появата на нитазени може бързо да повлияе на тенденциите в смъртните случаи, свързани с наркотици, с вещества като изотонитазен, протонитазен и метонитазен – идентифицирани при смъртни случаи от наркотици в Естония и Латвия.

Въпреки че вредата в резултат на употребата на метамфетамин е във възход, особено в Северна Америка, Австралия и Нова Зеландия, най-високите нива на вреда остават свързани по-специално с употребата на **синтетични опиоиди**. **Трамадол**, синтетичен опиоид, използван за немедицински цели най-вече в Африка и Близкия среден изток, продължава да представлява риск за здравето и води до остра токсичност (фатално и нефатално предозирание) в тези региони и извън тях. В Северна Америка кризата с предозирание, дължаща се на употребата на опиоиди, особено мощни незаконно произведени **фентанили**, продължава да води до безпрецедентен брой смъртни случаи от свръхдоза, въпреки че броят на тези смъртни случаи може да намалява.

През 2022 г. Канада съобщава за 7 500 смъртни случая от опиати (или 19,6 на 100 000 население), почти три пъти повече от 2016 г., когато започва национален мониторинг на такива смъртни случаи. В САЩ смъртните случаи от опиоиди през 2022 г. са се увеличили леко от предходната година до малко под 82 000 (или 25 на 100 000 население), отбелязвайки общо 24-кратно увеличение от 2010 г., а предварителните данни за 2023 г. сочат стабилизиране при малко над 81 000 смъртни случая от опиати. През годините, има и увеличение на смъртните случаи от свръхдоза, които се приписват на метамфетамин в Северна Америка, въпреки че повечето от тези смъртни случаи също включват синтетични опиоиди (главно фентанили).

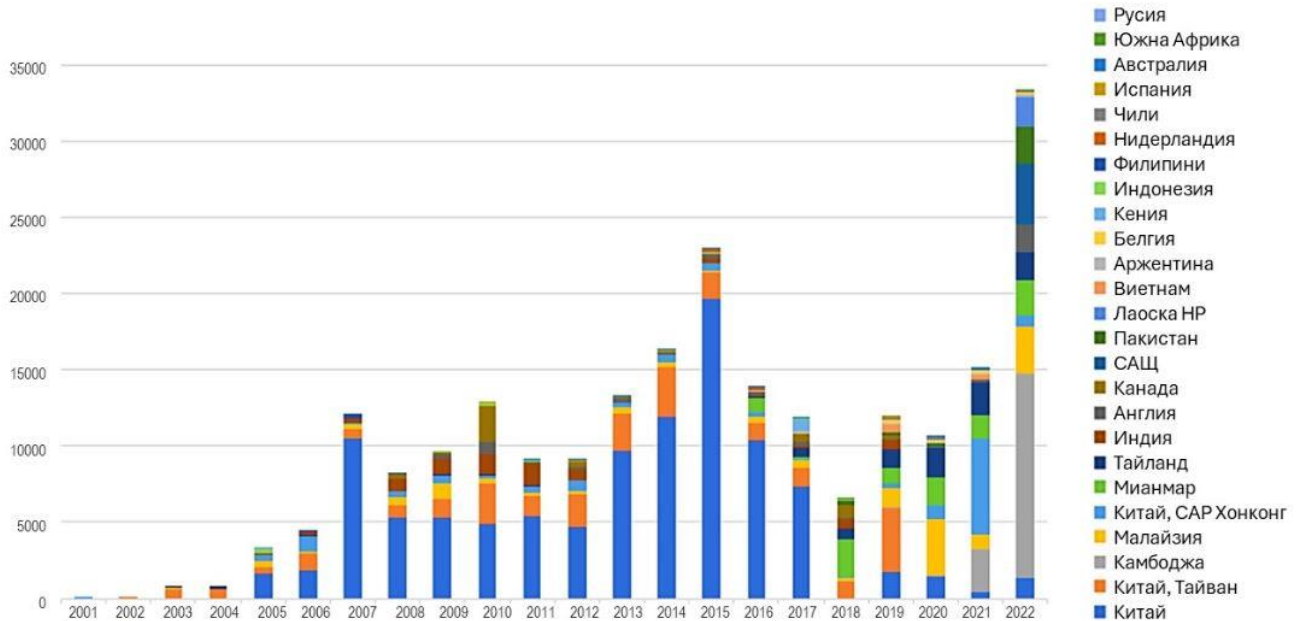
Нелегалният пазар на кетамин – изземвания и употреба

Изземванията на кетамин и употребата на веществото за немедицински цели, първоначално са съсредоточени в Източна и Югоизточна Азия.

От 2016 г. насам няколко държави са регистрирали увеличение на разпространението на употребата на веществото. Докато преди десетилетие по-голямата част от кетамина беше пренасян от Южна, Източна и Югоизточна Азия, през последните години Западна и Централна Европа се очертаха като важен регион на разпространение.

В същото време изземванията на кетамин стават географски по-разпространени и показват рязко увеличение след 2018 г.

КОЛИЧЕСТВО КЕТАМИН, ИЗЕТО ОТ СТРАНИТЕ, ДОКЛАДВАЩИ НА UNODC В ПЕРИОДА 2001 – 2022 Г. (В КГ)



Източник: Световен доклад за наркотиците 2024, UNODC

Незаконното предлагане и употреба на кетамин (дисоциативно средство за анестезия, което не е под международен контрол, но се използва в медицината) нараства в Източна и Югоизточна Азия, традиционен пазар за немедицинска употреба на веществото и на нови пазари в Западна и Централна Европа, Океания и Северна Америка.

Незаконно произвеждан за немедицинския пазар, кетамин може да бъде в различни форми и от скоро се предлага на пазара в различни привлекателни смеси („розов кокаин“, „туциби“ или „щастлива вода“), докато няколко аналози на кетамин, използвани като негови заместители, наскоро са докладвани в Източна и Югоизточна Азия и Океания, което поражда нови опасения.

Световните изземвания на кетамин достигат рекордни стойности през 2022 г. с увеличение от 70% в сравнение с 2021 г. Значително увеличение на случаите с кетамин се съобщава по-специално в Северна Америка, Близкия и Средния Изток/Югозападна Азия, Западна и Централна Европа, Южна Африка, Карибите и Югоизточна Европа.

Употребата на кетамин се увеличава осезаемо в Западна и Централна Европа. Немедицинската употреба на веществото може да доведе до значителни вреди за здравето, особено при хронични потребители. Някои държави съобщават за заявки за повишено лечение, свързани с кетамин, като общият брой на исканията за лечение, свързани с веществото, се е удвоил между 2017 г. и 2021 г., въпреки че остават по-малко на брой в сравнение с лицата, лекувани за контролирани наркотици, като например канабис, опиоиди, кокаин и амфетамини.

Във Великобритания и Австралия, две държави, за които е характерна немедицинската употреба на кетамин, употребата на кетамин е нараснала през последните години, особено сред младите хора. В Източна и Югоизточна Азия експертните оценки за немедицинска употреба на

кетамин са смесени, с увеличения докладвани в Бруней Даруссалам, Камбоджа и Сингапур и спадове, отчетени в Тайланд, Китай и Хонг Конг през 2022 г. Също така има все повече доказателства, че немедицинската употреба на кетамин може да нарасне в Япония и Република Корея.

Според голямо Интернет проучване, обхванало предимно страни с високи доходи, употребата на някои нови психоактивни вещества, особено кетамин, се е увеличила между 2017 и 2020 г.

Синтетичните катинони все повече доминират на нелегалния пазар на наркотици в Източна Европа, Централна Азия и Южен Кавказ, докато метадонът започва да играе по-важна роля в Украйна

Една от най-забележителните промени в света, свързана с трафика и употребата на наркотици през последното десетилетие е заела място в Средна Азия, Южен Кавказ и Източна Европа.

През този период се наблюдава постепенна промяна в тези региони – от трафик някога доминиран от опиати, предимно с произход от Афганистан към използване на синтетични стимуланти, по-специално катинони като мефедрон, N-метилефедрон (диметилкатинон), алфа-пирилидинопентиофенон (алфа-PVP), катинон, меткатинон и 4-СМС (4-хлорометкатинон, също известен като клефедрон).

Едва ли има друг регион, където катиноните играят такава значима роля. Производството им в рамките на Централна Азия, Южен Кавказ и Източна Европа е свързано с употребата на много прекурсори, които не са международно достъпни, като валерофенон (прекурсор на алфа-PVP); 2-бromo-4'-метилпропиофенон (прекурсор на мефедрон); 2-бromo-4'-хлоропропиофенон (прекурсор на 4-СМС) и на други 4-хлоро-заместени катинонови производни.

Разрастването на катиноните през последните няколко години е улеснено от използването на руски пазар на черно, познат като „Hydra“, който преди демонтажа си през 2022 г. представлява 80-90% от всички продажби на наркотични вещества в тъмната мрежа. За разлика от почти всички други тъмни мрежи, продажбите на наркотици в Hydra през периода 2018 – 2022 г. са доминирани от стимуланти, особено катинони, последвани от канабис и други наркотици.



Изместването на пазара на наркотици в региона – от опиати към синтетичните наркотици, се отразява в данните за изземванията на наркотици и за лечението във връзка с употреба на наркотици. Иззетите количества нови психоактивни вещества са се утроили между 2019 и 2022 г., докато конфискациите на опиоиди са намалели.

Индивидуалните изземвания на наркотици в региона показват, че броят на новите психоактивни вещества продължава да се покачва и през 2023 г., макар и с по-бавно темпо от преди. Това може да е свързано с разрушаването на мрежата Hydra, въпреки че скоро след това се появяват редица нови рускоезични пазари (като пазарите *Kraken*, *Blacksprut* и *Mega*).

В Украйна се наблюдава тенденция към увеличаване на употребата по-специално на амфетаминов тип стимуланти, синтетични опиоиди и синтетични катинони. Преди 2022 г. страната се използва за транзит на различни наркотици, с основни входни точки като пристанище Одеса и летище Бориспол. Със затварянето на редица транзитните пътища, употребата на хероин намалява и в Украйна се забелязва увеличаване на немедицинското използване на метадон, произведен в страната за задоволяване на местното търсене.

Вредно въздействие от употребата на наркотици

Употребата на канабис сред подрастващите остава проблем в много региони на света. Допълнително предизвикателство е употребата на вейпове, която се разпространява в Северна Америка на възраст, когато употребата на наркотици може да причини **трайно увреждане в развитието на мозъка**.

Ранното юношество е критичен период от неврологичното развитие на човека. Употребата на канабис на възраст 10-20 г. и редовната и честа употреба се свързва с риск от развиване на психиатрични разстройства, съпътстващи заболявания и други проблеми с развитието в зряла възраст. И все пак разпространението на употребата на канабис сред юноши на 15 и 16 години през миналата година е по-висок от този на възрастните в световен мащаб (5,5% в сравнение с 4,4%), и по-специално в Океания и Европа.



В някои случаи употребата на наркотици при млади хора е толкова интензивна, че изисква лечение. Африка, Централна Америка и Карибите и Южна Америка са с най-голям дял на младите хора, лекувани от наркотици. Употребата на наркотици в ранна възраст е особено тревожна, защото може да доведе до порочен кръг, включващ по-ниски образователни постижения и влошени шансове за социална реинтеграция.

Устройствата за вейп, известни още като електронни цигари, станаха популярни сред юноши и млади хора в някои региони. Първоначално проектирани да доставят никотин чрез пара като заместител на тютюневи цигари, тези продукти сега също могат да съдържат аромати, други химикали, CBD и дори THC.

В Северна Америка привидно има стабилна тенденция в употребата на канабис сред подрастващите – в Канада и САЩ през последната година и през последния месец употребата на канабис чрез пушене на вейп се е увеличила двойно или повече от 2017 г. Популярността на вейп цигарите се дължи на по-широкия достъп до устройствата за изпаряване, както и популяризирането им чрез социални медийни платформи.

Източник: Световен доклад за наркотиците 2024 г., UNODC, НФЦ, НЦОЗА

Снимки: Интернет

<https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr2024-drug-market-trends.html>



НА Ф О К У С

Употреба на делта-8-ТНС, докладвана от 12-класници в САЩ през 2023 г.

През март 2024 г. е публикувано проучване на Националния институт по злоупотреба с наркотиците, в което е установено, че употребата на психоактивния продукт делта-8-ТНС от канабис е по-висока в щати без съществуващи разпоредби за делта-8-ТНС или легализация на канабиса.

Приблизително 11% от учениците в 12-ти клас в САЩ съобщават за употреба на делта-8-тетраhydroканабиол (делта-8-ТНС или накратко делта-8) през изминалата година. Делта-8 има психоактивен ефект, подобен на делта-9-ТНС (делта-9), активния компонент в състава на конопа.



Изследователите проследяват употребата на делта-8 за първи път през 2023 г., за да проучат популярността на веществото сред тийнейджърите, тъй като все повече ТНС продукти, получени от коноп, навлизат на пазара и стават по-достъпни. Проучванията показват връзка между употребата на канабис и отрицателните въздействия върху здравето на тийнейджърите, подчертавайки важноста на наблюдението на употребата на делта-8 и

други продукти от канабис сред по-младите хора. Сред тези, които съобщават за употреба на делта-8, близо 91%, също така съобщават за употреба на марихуана, което представлява приблизително 30% от учениците от 12-ти клас.

Проучването показва, че употребата на делта-8 е по-често срещана в регионите на юг и средния запад и в щати без легализация на канабиса или регулации за делта-8. Обратно, нивата на употреба на марихуана не се различават от политиките за канабис на държавно ниво. Констатациите са публикувани като кратък доклад в *JAMA*. Проучването „Мониторинг на бъдещето“ се провежда от изследователи от Университета на Мичиган, Ан Арбър и се финансира от Националния институт по злоупотреба с наркотиците (NIDA), част от Националните институти по здравеопазване NIH.

Делта-8 е един от над 100-те канабиноида в растението *Cannabis sativa*. Няма федерално изискване за минимална възраст за закупуване на продукти съдържащи делта-8, които могат да се продават онлайн, на бензиностанции или магазини за смесени стоки.

През 2022 г. Администрацията по храните и лекарствата на САЩ издава актуализирано предупреждение за потребителите, за сериозните рискове за здравето, свързани с употребата на делта-8 ТНС, включително доклади за нежелани събития, включващи употреба на продукти с делта-8 и рискове от излагане на токсични странични продукти.



Многобройни проучвания са установили, че употребата на канабис от юноши е свързана с неблагоприятни ефекти върху ученето, паметта и вниманието, промени в развитието на мозъка и развитието на разстройства като депресия, психоза и склонност към самоубийство. Няма съществуващи лекарства за лечение на разстройство, свързано с употребата на канабис, а текущите лечения са предимно чрез психосоциални интервенции, като когнитивно-поведенческа терапия. Необходими са повече изследвания, за да се разбере как по-специално делта-8 влияе на здравното и психичното състояние на човека.

Този анализ на резултатите от проучването „Мониторинг на бъдещето“ също установява, че приблизително 14% от учениците от 12-ти клас на юг и 15% на средния запад използват делта-8, за разлика от 10% на североизток и 5% на запад. Около 14% от учениците в щати без легализация на канабиса съобщават за употреба на делта-8, в сравнение с 8% в държави с легализация. В щати без съществуващи разпоредби за делта-8, 14% съобщават за употреба в сравнение с 6% в щати със законодателство за делта-8.

Проучването „Мониторинг на бъдещето“ се провежда ежегодно сред ученици в класове от 8-ми, 10-ти и 12-ти клас, които сами съобщават за своето поведение при употреба на вещества за различни периоди от време, като например последните 30 дни, последните 12 месеца и през целия живот. През 2023 г. проучването включва въпроси за делта-8 за първи път.

Източник: Национален институт по злоупотреба с наркотиците

<https://nida.nih.gov/news-events/news-releases/2024/03/delta-8-thc-use-reported-by-11-of-12th-graders-in-2023>

Повече информация за ситуацията с новите психоактивни вещества в нашата страна може да откриете в Годишен доклад по проблемите, свързани с наркотиците и наркоманиите в България 2023 г.



Издава:

Национален фокусен център за наркотици и наркомани

<https://www.nfp-drugs.bg/>

<https://ews-nfp.bg/>

Дирекция „Психично здраве и превенция на зависимостите“

Национален център по общественото здраве и анализи

За контакти:

София, 1431

бул. „Акад. Иван Е. Гешов“ № 15

тел.: 02 832 6137

e-mail: office@nfp-drugs.bg